

Va
19

I, 42

42.

I, 42.

Jonas Gelenius, De Albi fluvio.

Zehn Hauptmünzen des Königs Sigismund zu Dresden;
ann. 1693. 94. 95. 99. 1701. 03. 09. 12. 13. 14.

Q. D. B. V.
 AD AUDIENDA
 INCLYTI GERMANIÆ FLUVII
A L B I S
ELOGIA,
 UT ET
 SPECTANDUM
DRAMA ORATORIO-
COMICUM,

Qvô
 NEPTUNUS ET BACCHUS DE EXCELLENTIA ET
 PRÆSTANTIA CONCERTABUNT,

Ad diem XI. Maji, horis à secundâ pomeridianis

PATRONOS, MÆCENATES
 OMNESQVE *φιλομάστες,*

& in his

*Summè Rev. & Magnif. Ephorum, cum
 Nobilissimo & Amplissimo Urbis Senatu, Scholæ
 Crucianæ Nutricio benignissimo,*

qvâ fieri potest observantiâ
 invitat

JONAS GELENUS, Cruc. Reçtor.

D R E S D Æ,
 IN OFFICINA TYPOGRAPH. ELECTOR. SAXON.
 EXSCRIBEBAT IMMANUEL BERGEN.

9

(a) in vita
Agricolæ
c. 30 §. 4.

Erissimè Princeps Histori-
corum & πολυμῶταλος Tacitus:

Omne ignotum pro magnifico est.

(a) Ita sane est: vilescunt ea, quæ assiduo frequentantur usu, & contemnuntur, quæ admodum numero nostris sese offerunt obtutibus. Clarissimum illud cœli lumen So-

lem, quo nihil est in hoc amplissimo mundi theatro vel ad speciem pulchrius, vel ad multiplicem rerum gignendarum commoditatem utilius, quotidie oriri atq̄ve occidere, destinatasq̄ve temporum implere vices contuentur omnes, sed quia quotidianum hoc & usu pervulgatum, non intelligendi perspicacia, sed assiduitate sentiendi vilipenditur. Flumina non sine ingenti generis humani utilitate assiduo volvi lapsu, rursusq̄ve per varios multiplicisq̄; anfractus ad fontes suos relabi (b) res certè vel stupore est dignissima; verùm ingens hoc DEI beneficium quærit quisq̄ve est, qui ritè expendit? vel præterfluens ALBIS noster huic rei documento sit, ex cujus vicinitate licet tot tantaq̄; ad nos redundent commoda, tamen immortale hoc DEI munus paucissimi in nobis agnoscunt, quin maxima potius pars atro ingratitude exputat calculo. Nostri igitur cum sit muneris notitiam divini Numinis atq̄; stupenda opera, in quibus non tantum summa illius sapientia atq̄; potentia, verùm etiam paterna providentia atq̄ve benignitas elucet, maturè teneris Discipulorum animis instillare, hanc de ALBI nostro materiem selegimus, quæ simul non injucundum exercendæ eloquentiæ argumentum præbitura videbatur. Ut autem de clarissimo hoc Germaniæ flumine, consuetudine ita postulante, imò flagitante, etiam è nostra penu aliquid attulisse videamur, nonnulla, quæ inter legendum bonos Autores in privatas schedas conjeci, non absq̄; benigno benigni Lectoris, ita spero, iudicio in medium proferam.

Cum verò consuetudine eruditorum diuturna jam tritum sit, anteqvam in tractationem rei condicatur, in nomen illius curatius paulò inquirere, age & nos eorum vestigia, licet fortasse non æquis passibus, persequamur. Cumq̄; tam angustis chartis universam de Albi nostro dicendi seriem complecti velle, id verò esset

(c) Odyss. v.

κεδὴν περὶ αὐτὸν μέγα λάλημα θαλάσσης (c) itaq̄; in κατονομασία
celeberrimi hujus fluminis dissertatio hæc nostra impræ-
sens

sens occupabitur, reliqua procedente tempore, *ἰὰν ὁ θεὸς θελήσῃ*,
 pro copiis ingenioli nostri pertractaturi. Clarissimum ita-
 que hoc non Misniae tantum nostrae, verum totius Ger-
 maniae flumen à purissimae Latinitatis autoribus, Velleio,
 Plinio, Tacito, Mela, aliisque semper ALBIS nomine insi-
 gnitur, nisi quod sequioris aetatis scriptores, qualis Egin-
 hardus, Sigbertus Gemblacensis, (Gemblours) Adamus
 Bremensis, Helmoldus aliique Albiam appellitent, unde
 Transalbiana Regio Saxonum, quae alias Nordalbingia ap-
 pellatur. (d) Sed & Vopiscus in Probo * hanc vocem cor-
 ruptè extulit, Albam enim vocat, vel ut in quibusdam co-
 dicibus *ὁ πάνυ* Casaubonus Album se reperisse asserit. In
 bulla quadam Joh. XIII. Pontif. Rom. Albeam appellari
 testis est Patriae suae Historicus Clarissimus Albinus. (e)
 Graecis *ἄλβιος* & *ἄλβις* audit, cujus Genitivum apud Dionem
 l. 55. in mendo cubare existimant eruditi, cum loco *ἄλβις*,
ἄλβις ibi legere est. (f) Germanis, ut nemo nescit, Elbe
 dicitur, de cujus appellationis ratione mox videbimus;
 Bohemis verò per metathesin literarum Labe vocatur. In
 Svecia complures esse fluvios, qui nomen Albis induere,
 testes sunt Viri celeberrimi Conringius, Schefferus, Meibo-
 mius aliique, sed hac de re uberior differendi infra locus erit.
 Circa originem hujus vocis amplae sunt autoribus dividiae,
 aliter enim veteres, aliter longe aetatis nostrae Clarissimi Viri
 ea in re sentiunt. Ac primum quidem Latinorum ALBIM
 Germanicae Voci Elbe cunabula sua debere, dubitare debet
 nemo, cum enim Germaniae hic fluvius sit, a Germanis
 ejusdem appellationem Romanos accepisse proximè ad ve-
 ritatem videtur accedere. Neque est quod mutatio vocalis
 secundae in primam quemquam à fide sententiae huic arbi-
 tranda sufflaminet, quam enim facilis & crebra in linguis
 literarum sit commutatio, norunt & ii, qui nondum aere la-
 vantur. Ut nihil jam dicam solemne esse Romanis scri-
 ptoribus in fluviorum nominibus E in A mutare, ut in AM-
 BRA Emmer/ Amisia, Ems aliisque apparet, quam observa-
 tionem docuit nos jam laudatus Meibomius. (g) In sex
 autem, quantum quidem legere memini, scinduntur contra-
 rias opiniones in statuendo vocis hujus ortu Viri eruditissimi.
 Ac prima quidem eorum est, qui Albim ab Albedine dictum
 existimant, quod ejusdem coloris aquas flumen hoc trahat;
 verum hanc sententiam attulisse, ni fallor, refutasse est. Al-
 bis enim Germanicae voci Elbe/ ut dixi, non haec illi origi-
 nem acceptam refert, ne dicam Albim nostrum minime albi

(d) Meibo-
 mius intro-
 ductione ad
 Histor. Sax.
 inf. p. 55.
 * c. 13.
 (e) in Chro.
 Misnenſi
 p. m. 647.

(f) Vid.
 Hoffm. Lex
 in S. V.

(g) l. cit.

(h) Conf.
celeber.
Kirchm.
Comment.
in Tacit.
Germ. p.
413.

coloris undas vehere, sed plerumq; infuscum atq; turbidum incedere, quod quemq; nostrum sui docere possunt oculi. (h) Nec fortasse majoris ponderis est altera vocis origination, magnorum licet Virorum auctoritate subnixā, qui a regione Asiæ minoris Alybe, Mysis olim contermina ejusdem appellationem accersunt, quum enim ruinoso hæc superstructa sit fundamento, facile etiam ejusdem auctoritas concidit. Nimirum communis ille Germaniæ Præceptor, quem ut Virum auctoritatis magnæ & elegantiorum literarum in Germania Parentem, alii etiam non postremæ notæ Viri magno infecti sunt agmine, Peucerus puta ejusdem Gener, Albinus noster, Reinerus Reineccius Viri sane ^{ἰσοεικώτατοι} aliiqve, qui postremus etiam peculiari commentario hanc opinionem adstruere magno laboravit opere. Philippus, inquam, Nomen & Gentem Misnicam ab antiquissimo Mysorum populo, cujus crebra apud veteres mentio, accersivit. Hunc enim omissis sedibus patriis in hanc Germaniæ oram commigrasse & ad Albim positis domiciliis Misnicæ Genti non originem tantum, sed & nomen dedisse. Cumq; huic finitimi olim fuerint Alybes populi jam Homero ipsi felicitis metalli divitiis celebres, (i) societate itineris cum Mysis contracta in has etiam penetrasse terras, pauloq; supra Mysos ad Albis fontes sedibus locatis fluvio nomen ^{ὀμάνυμον} imposuisse. Ast hanc opinionem magni alii Viri Melanchtonis, nullo idoneo auctore probatam, & sola vocabulorum similitudine suffultam gravissimis rationibus dudum prostraverunt ac contriverunt Viri eruditissimi, Dresserus, Cluverius, Mollerus, Buchnerus ingens illud Dresdæ nostræ decus, cujus rationes in compendio hæc sunt: quia migratio Mysorum & Alybum in has oras incerta: quia Tacitus Germanos ^{ἀυλοχθονας} esse docet: quia Mysi viles & abjectus populus, nationi Misnicæ indecorus: quia potius & propinquos magis & æquè fertiles Marcomannorum campos occupassent, quæ omnia Misniæ nostræ Tullius cultissimo oris eloquio diducit uberius Orat. Panegyri. XXII. quibus addi possunt argumenta Dresseri, quæ habet Isagoges Historiæ parte V. p. m. 42. & validissima urbina, quam adversus opinionem hanc adductis lacertis intorquet celeberrimus **Schurzfleisch** (k) eamq; plane prosternit. Cum itaq; in has terrarum oras cum Mysis Alybes seu Chalybes, nam utrosqve eosdem existimant, nunquam venerint, neqve etiam Albis noster ab iis denominationis originem traxerit. Sed promovendus gradus est. Tertia itaq; opinio eruditorum verè Julii Cæsaris Scaligeri est, (l) qui

(i) Hom.
Iliad. B.

(k) in Mar-
chia Mi-
snesi.

(l) qui Albim nostrum à voce Germanica, **halb** derivat, quod
 mediam fecet Germaniam, eamq; in duas æquales partes
 tribuat; quam etiam in sententiam pedibus ire videtur di-
 ligentissimus rerum Bohemicarum scriptor Bohuslaus Bal-
 binus. (m) Ast vereor sane priscos Germaniæ incolas, quæ
 nullus scientiarum cultus, nulla bonarum artium experientia
 fuit tam adcurate patriæ suæ limites perspectos habuisse,
 ut Albim per mediam Germaniam inveni liquido scire po-
 tuerint; atque adeo Chaucos, Cheruscos, Longobardos,
 Senonas, Hermunduros, Svevos reliquosq; Albis accolæ
 de finibus Bructerorum, Tenderorum, Marsiorum, Usipe-
 tarum, aliorumq; a se longius recedentium populorum pa-
 rum fuisse sollicitos existimo. Saltem eo tempore, cum jam
 hoc nomine gauderet Albis, mediam Germaniam [nam ho-
 die quædantenus verum dixeris,] non dividebat. Etenim
 si Principis Geographorum Cluverii iudicio stamus, lon-
 ge hodiernis porrectiores olim Germaniæ fueret termini, ut
 qui Plinii Tacitiq; auctoritate Peucinos, alio nomine Bastar-
 nos dictos, in Germaniæ populis ordinet, horum autem se-
 des à Vistulæ fontibus, ad Pontum usq; Euxinum atque Istri
 ostia extentas fuisse satis constat. (n) Discedit eadem ab
 hac sententia supra jam laudatus Balbinus, (o) qui Bastarnas
 Moschicæ originis populum existimat, verum Cluverii ra-
 tiones firmiore talo nobis insistere videntur, quam ut ab
 ipsis secessum faciamus. Casparus Danckverth in luculentis-
 simo opere suo chorographico natales vocis ab Alpibus Bo-
 hemicis profluxisse putat. Sed ita Alpis, vel Alpius scriben-
 dum foret, ne quid dicam nuspiam, vicinos Sudetes, minimū
 apud bonæ notæ scriptores Alpium nomine venire. Sequitur
 itaq; quinta eaqve omnium contritissima opinio, quæ hæc
 est: vocem Albis, nobis **Elbe** Germanis inferioribus **Elve**
 à voce **eilff** vel **Elve** trahere ortum, quia videlicet undecim
 fontibus, seu rivulis originem suam debeat. Inter præci-
 puos sententiæ hujus auctores Georgius est Fabricius, (p)
 non obscurum in literis nomen qui etiam fontes hos seu ri-
 vulos, nam utroque nomine appellat, cum cura enumerat.
 Sed & jam ante Fabricium in hac fuit sententia Bilibaldus
 Pirckheimerus, Patritius Noriberg. & Caroli V. Consilia-
 rius. (q) Hos itaq; tam Herculeos antesignanos magno infe-
 cuti sunt agmine alii, πολλοὶ ὡς μύριακες ἀνθρώποι, quibus sese
 adjunxit nuperus Albis nostri descriptor. Quid nos jam
 hic? Erroris damnabimus sententiam tot clarissimorum Vi-

(l) Beem. in
 Orig. hujus
 vocis Scal.
 Hypercrit.
 citat, Balbi-
 nus ejus
 Orat. in
 laudem mi-
 litum Vien-
 næ obfess.
 (m) Mi-
 scell. rerum
 Bohemica-
 rum.

(n) Cluv.
 Germ. an-
 tiqua l. 3.
 c. 43.
 (o) lib. 2.
 Misc. c. 23.
 p. 97.

(p) Annal.
 Urbis Mi-
 sniæ lib. 1.
 p. m. 16.

(q) Vide
 Bert. Com-
 ment. rer.
 Germ. pag.
 191. 192.

rorum auctoritate & longi temporis præscriptione jam
quasi veritatis civitate donatam? Hanc certe non tantum

Defendit numeros junctæq; umbone Phalanges,

Sed & Nestorea canities, adeo ut imberbis Apollo Musæq;
Virgines obstrependi locum vix inveniant. At vero Bohusl.

(r) lib. 1. c.
4. Miscell.

Balbinus, (r) qui omnes Bohemiæ suæ, etiam abstrusissimas,
latebras perreptasse mihi videtur, nugarum postulat hanc
Fabricii & affeclarum sententiam iisq; haud absimilem

Madidis cantat quæ Sostratus alis.

Interibi meliorem non subjicit, nam quæ de Scaligeri senten-
tia supra diximus, in caducum inclinant parietem. Celeber-
rimus Buchnerus, nomen Albi dedisse XL. fontes, de quorum

(s) in Lex.
Fabri sub
hac voce.

confluxu atque corrivatione profluat, inane ac vanum esse
ait, idq; ipsum dudum ostendisse Albinum prudentissimum
harum literarum patriæq; Antiquitatis. (s) Verum quod pa-
ce ac summa reverentia tanti viri dicere liceat, Albinum
hanc sententiam rejicere, non memini legisse, quin potius
in Chronico Misnensi c. 24. p. 649. hæc ejus verba sunt: *Es
ist aber solche Meinung und Derivatio von den Elff-Brun-
nen so bey dem Ursprung der Elbe in Böhmischen Gebürge zu-
sammen kommen / durch die Gelehrten am meisten aufge-
nommen und approbiret worden / wie auch das 4te Buch
der Chroniken Philippi hierzu stimmt / und Osius solches
mit einem Berßlein begreift:*

Nomen ab undenis fontibus Albis habet.

Quid? si rejectis reliquis opinionibus hanc maximè ap-
probare dixerimus Albinum? A vero sane nihil absolum
dicere nos arbitrabitur, quisquis eundem absq; Saturniis,

(t) in de an-
tiquissimo
statu Helm-
stadii.

quod ajunt, lenis inspexerit. Quare celeberrimi ætatis no-
stræ Viri Conringius, (t) Schefferus, (u) Meibomius (x) vo-
cem hanc appellativam, seu ut eruditissimus Vossius rectius

(u) in upsa-
lia sua.

dicere putat, communem esse existimant, quæ priscis Gothis,

(x) Intro-
duct. in hist.
Inf. Sax.

quemadmodum SALA etiam, aquam denotarit; testimo-
nio huic rei esse complures in Svecia fluvios, qui omnes

Albis nomine veniant. Sed juvat hac de re audire ipsum

(y) pag. 59.
seqq.

celeberrimum Conringium, ita vero ille in conjecturis de
antiquissimo Statu Helmestadii: (y) *inclytum maxime vici-
num nostrum flumen Albis quidem à Romanis Scriptoribus*

est appellatum, Germanis tamen populis semper Elff audit.

Quæ vox est Gothis ferè nunc appellativa, καὶ ἐξ ὧν τὰν tamen

passim apud Sveones multis fluvius quasi propria. Et vero

ipse ille ibi omnium maximus, quo sese Venera in Oceanum

exonerat cataracta Trolhetana celeberrimus, jam tum

olim

olim *Albis Gothicus* latinè scribentibus hinc est dictus. Hæc enim jam ante sexcentos propemodum annos fuerunt verba *Adami Bremensis*: Ibi [in *Sconia* scil.] etiam est *Albis Fluvius*, qui oritur in prædictis *Alpibus*, hoc est, montibus *Norvegicis*, per quæ medios *Gothorum* populos, currit in Oceanum, inde & *Gothelba* dicitur, hodiequæ proxima ostio hujus Fluminis arx ideo *Elfsburg* *Westgothis* nuncupatur. Habet & *Wermelandia* suum Fluvium *Leet-Elff*. *Dalcarlia* duos *Dal-Elff*. orientalem & occidentalem; *Gestriksundia* *Hesunda Elff*. *Botnia* occidentalis *Lulo-Elff* & *Barro-Elff* orientalis *Kiemi-Elff* & *Semo-Elff*: *Medelpedia* collocata inter duo ingentia Flumina, quorum alterum *Neurends-Elff*, alterum *Indals-Elff* usurpatur. Hactenus laudatus *Conringius*. Gemina his habet *Cl. Meibomius*: (z) *Esse autem tam Elff, quàm Sal voces appellativas, & significare quemcumque Fluvium, jam tum à viris doctis solide ostensum est. Quamquam autem non desint, quæ adversus hanc sententiam venire possint*

(z) l. cit.
pag. 54.

diversa parte sagitte,

ut cum *Satyrico* loquar, tamen quum eadem animum probabilitate sua maxime percutiat, in ea in præsens acquiescimus, liberam interim *Lectori* benigno quid distent æra *lupinis* existimandi facultatem relinquentes.

Verùm plura de *ALBI* dicenda sibi proposuere duo disciplinæ nostræ alumni, *Adolescentes* virtutis doctrinæquæ; & quod caput rerum est pietatis amantissimi, quorum alter

CAROLUS Gottlieb Seebusch/Dresd. *Albis* nostri ortum, progressum & in Oceanum influxum oratione pedestri delineabit: alter verò

HEINRICUS BENJAMIN Promnig/Pirnensis, ejusdem laudes carmine non inconcinno amplectetur. Claudet agmen

ANDREAS Gottlieb MANITIUS, *Eschdorp*. *Misnic*. qui pro benevola auscultatione decentes ager grates, & quia è *Schola* nostra in *Academiæ* lucem propediem abiturus est, meritam *PATRONIS* & *PRÆCEPTORIBUS* gratiam justis honoribus & memori mente persolvat, ac valere dicet.

Antequam autem hi pensum suum conficiant atque reddant, reliquus discipulorum grex, ut suam quoque industriam approbaret, *Drama* jucundissimum, *Bacchi* nimirum & *Neptuni* super excellentia & præstantia concertationem ex *Maseni* *Exercitationibus* *Oratoriis* sibi repræsentandum depoposcit. Quorum laudabiles conatus ut solito favore & officio auscultationis *PATRONI*, *FAVTORES* atque *Amici* dignentur, est quod vehementer rogo. Abituro autem discipulo nostro felicissimos in literis processus & virtutis doctrinæquæ; incrementa uberrima *ὀλοφρενέθεν* apprecor, quo & patriæ olim utilem operam navare, & Parentibus solatio amicisque ornamento esse possit. P.P. in *Elect*, *Dresda*. V. Id. *Maji* M.DC.XCIII.

PER-

PERSONÆ DRAMATIS.

Jupiter. Emanuel Benzel/*Geißingensis.*
Neptunus. Joh. Georg. Menkel/*Dresd.*
Bacchus. Gottfr. Ephraim Zhiel/*Marckersb.*
Mercurius. Gottfried Saehpe/*Ortrant.*
Triton. Carolus Gottlieb Seebisch/*Dresd.*
Thyrfiger. Joh. Daniel Raphaël *Dresd.*
Hector. Joh. Christian Rose/*Lichtenberg.*
Nestor. Joh. Christoph. Creil/*Cygnæus.*
Narcissus. Adam Gottlieb Zwirner/*Dresd.*
Grammaticus. Martinus Neumann/*Seebnicens.*
Poëta. Joh. Georg. Straube/*Dresd.*
Orator. Christian August. Berger/*Dresd.*
Dialecticus. Andr. Gottlieb Manitius, *Eschdorp.*
Musicus. Christoph. Haase/*usya-Kmelens.*
Geometra. Joh. Christian Zike/*Dresd.*
Astrologus. Heinr. Benjam. Promuis/*Pirnens.*
Plebejus. Joh. Christoph. Windler/*Schandav.*
Pauper. Joh. Christoph. Witschel/*Rauslicens.*
Dives. Joh. Christ. Wiesener/*Dresd.*
Rusticus. Joh. Conrad. Zetschner/*Stolp.*
Medicus. Sam. Gottlob. Manitius, *Gebdens.*
Judæus. Joh. Christian. Beutel/*Misn.*
Piscator I. Joh. Daniel Moritz/*usya-Thimilicens.*
Piscator II. Christ. Ziegenbalck/*usya-Rhördorp.*
Molitor. Christian. Welsch/*Geitha-Misn.*
Balneator. Gottfr. Heinr. Pursch/*Pulsnic.*
Æger I. Paulus Gottschall/*Plaviâ-Varisc.*
Æger II. Joh. Ernest. Schubart, *Seygerhütten.*
Arithmeticus. Joh. Christoph. Donat, *Marieb.*
Coquus. Joh. Ernest. Hecht/*Scharffenberg.*
Ganymedes. Samuel Benzel/*Geis.*

~~11~~
ca 19. 4°

ULB Halle 3
004 780 213

TA-70L

V517 M.E.

Erissimè Princeps Histori-
corum & πολιμιάτατος Tacitus:

Omne ignotum pro magnifico est.

(a) in vita
Agricolæ
c. 30. S. 4.

lem, quo nihil est
ad speciem pulchri-
tarum commodit-
dere, destinatasque
omnes, sed quia
non intelligendi p-
penditur. Flumi-
litate assiduo vol-
cesque anfractus ad-
pore est dignissim-
quetus quisque e-
ALBIS noster huic
licet tot tantaque
immortale hoc Di-
quin maxima po-
culo. Nostri igit-
minis atque stupen-
illius sapientia at-
videntia atque be-
lorum animis inf-
selegimus, quæ sit-
tiæ argumentum
rissimo hoc Ger-
lante, imò flagita-
videamur, non
res in privatas scl-
gni Lectoris, ita

(b) sequi-
mur opinio-
nem cum
aliorum, tum
praesertim
Cl. Bern-
hardi Vare-
nii Geogr.
General.

Cum verò
tritum sit, antea
nomen illius cur-
vestigia, licet fortasse non æquis partibus, persequamur.
Cumque tam angustis chartis universam de Albi nostro di-
cendi seriem complecti velle, id verò esset

(c) Odyss. v.

κεδίη περίαν μέγα λάϊμα θαλάσσης (c) itaque in κατονομασία
celeberrimi hujus fluminis dissertatio hæc nostra impræ-
sens

